

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

METE VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 294/08)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

4 Ekim 2011

İşbu karar Sözleşme'nin 44 / 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (294/08) numaralı başvurunun nedeni T.C. vatandaşları Şeyhmus Mete, Zafer Koluman, Heybet Mete ve Nofa Koluman'ın (başvuranlar) 17 Aralık 2007 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapılan başvurdur.

Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Diyarbakır Barosu avukatlarından F. Danış tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar, sırasıyla 1971, 1976, 1979 ve 1937 doğumlu olup, Diyarbakır'da ikamet etmektedir. Çarmar mağazasının sahibi olan Şeyhmus Mete, lise öğrencisi olan kız yeğeni Heybet Mete ile erkek yeğeni Zafer Koluman'ı yanında çalıştırmaktadır. Nofa Koluman, Şeyhmus'un annesidir.

PKK'nın elebaşı Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından sonra, PKK terör örgütü, Diyarbakır şehir merkezindeki dükkânların kepenklerini indirmesi şeklinde yürütülecek bir protesto eylemi başlatmıştır.

A. Polisler ile başvuranlar arasında çıkan arbede

1. Başvuranların anlatımına göre olayların meydana gelişi

Başvuranların ifadesine göre, 23 Şubat 1999 tarihinde polisler Çarmar mağazasının kepenklerini zorlamış, camlarını kırmış, mağazada depolanan mal ve malzemelere zarar vermiş ve başvuranları darp etmiştir. Bu olaydan sonra, karşılıklı bir atışma başlamış ve polisler havaya ateş açarak kendilerini savunmak isteyen ve mağazayı korumaya çalışan başvuranları dövmüştür.

2. Hükümetin anlatımına göre olayların meydana gelişi

Hükümet, 23 Şubat 1999 tarihinde Diyarbakır merkezindeki dükkânların kepenklerini indirmeye zorlayan PKK terör örgütünün eylemiyle ilgili istihbarat alan polis, başvuranları mağazanın kepenklerini kaldırmaları için ikna etmeye çalışmıştır. Başvuranlar polisin talimatına uymadığı için orada bir arbede yaşanmıştır. Daha sonra başvuranlar demir çubuklarla polisleri saldırmıştır. Bu olay üzerine başvuranlar gözaltına alınmıştır.

B. Başvuranların gözaltına alınması

1. Başvuranların sağlık muayenesi

Diyarbakır Hastanesi'nin 23 Şubat 1999 tarihinde gözaltına alınan kişilerle ilgili kayıtlarına göre, Zafer Koluman'ın dudaklarında travmatik şok sonucu oluşan ödemler, burun üzerinde bir ödem ve sırtın sol tarafında bir aşınma; Şeyhmus Mete'nin alnında ekimozlar, travmatik şok sonucu oluşan 3 x 5 cm büyüklüğünde ödemler, burun üzerinde hafif bir ödem, sol şakak üzerinde travmatik şok sonucu oluşan 5 x 8 cm büyüklüğünde bir ödem ve hafif ekimozlar; ve Nofa Koluman'ın vücudunda hayati tehlike yaratmayacak darp ve şiddet izleri tespit edilmiştir. Kayıtlarda Heybet Mete hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü tarafından istenen ve Diyarbakır Hastanesi tarafından 23 Şubat 1999 günü saat 11:40'ta düzenlenen Nofa Koluman ile ilgili sağlık raporunda, hastane kayıtlarında başvuranın vücudunda yapılan tespitlere ilave olarak alt dudakta bir travmatik ödem ile 2 cm büyüklüğünde bir açık yara ve alt dişeti üzerinde 4 cm büyüklüğünde başka bir açık yara tespit edildiği belirtilmiştir.

Yine Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün isteği üzerine, Diyarbakır Hastanesi saat 13:00'de Zafer Koluman ile ilgili bir sağlık raporu düzenlemiştir. Bu raporda hastane kayıtlarında belirtilen tespitlerin yanı sıra ilgili şahsın dudaklarında travmatik şok sonucu oluşan bir ödem ile burun üzerinde bir ödem bulunduğu bildirilmiştir (raporun geri kalan kısmı okunamamaktadır).

Yine aynı gün ve yine Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün isteği üzerine, Diyarbakır Hastanesi saat 13:35'te Şeyhmus Mete ile ilgili bir sağlık raporu düzenlemiştir. Bu raporda hastane kayıtlarında belirtilen tespitlerin yanı sıra ilgili şahsın alnında travmatik şok sonucu oluşan ekimozlar ve 3 x 5 cm büyüklüğünde ödemler, burun üzerinde hafif bir ödem, sol şakak üzerinde 5 x 8 cm büyüklüğünde bir ödem ve ayrıca travmatik şoka bağlı ödemler ile hafif ekimozlar bulunduğu bildirilmiştir.

2. İhtilaflı olaydan sonra polislerin sağlık muayeneleri

Polis memurları bir sağlık kontrolüne tabi tutulmuş ve ilgili raporlar 23 Şubat 1999 günü saat 10:30'da düzenlenmiştir. İlk raporda, V.P. isimli polis memurunun alnında 1 x 1 cm büyüklüğünde ekimotik bir alan bulunduğu bildirilmiştir.

İkinci raporda, I.I. isimli polis memurunun sol bacağına sıyrıklar bulunduğu bildirilmiştir.

Üçüncü raporda, U.S. isimli polis memurunun genel vücut travması geçirdiği ve deri altında lezyonlar bulunduğu, bu tespitlerin beş günlük iş göremez raporu gerektirdiği bildirilmiştir.

Dördüncü raporda, B.Ç. isimli polis memurunun genel vücut travması geçirdiği bildirilmiştir.

Beşinci raporda, A.K. isimli polis memurunun genel durumunun iyi olduğu, ancak bir vücut travması ile sol omuz ve bel kısmında bir duyarlılık bulunduğu bildirilmiştir.

Altıncı raporda, A.G. isimli polis memurunun genel durumunun orta seviyede olduğu bildirilmiştir (raporun geri kalan kısmı okunamamaktadır).

Yedinci raporda, Ak.G. isimli polis memurunun sol omzunda ağrı hissettiği ve ayrıca sol elin dördüncü parmağında 0,5 x 0,5 cm büyüklüğünde bir lezyon bulunduğu bildirilmiştir.

3. Ön soruşturma

23 Şubat 1999 günü saat 10:00'da motosikletli polisler tarafından düzenlenen olay yeri tutanağında, bu polisler, görevlerinin, bir yandan PKK'nın « kepenk indirme » eylemini engellemek ve diğer yandan kapatılan dükkanların açılmasını sağlamak olduğunu belirtmişlerdir. Bu tutanağa göre, polisler Çarmar mağazasının kepenklerini kaldırmışlar, ancak giriş kapısı kapalı kalmıştır; daha sonra orayı terk etmişlerdir; kısa bir süre sonra geri geldiklerinde, bu mağazanın kepenklerinin tekrar indirildiğini, ancak giriş kapısının bu kez açık olduğunu ve içeride bazı kişilerin bulunduğunu tespit etmişlerdir; iki polis

motosikletlerinin motorunu stop etmişler ve mağazanın içerisinde bulunan şahıslardan kepenkleri yeniden kaldırmalarını istemişlerdir; içerideki şahıslardan bazıları bağırarak bu isteği reddetmiştir; Y.A. ve M.P. isimli polis memurları tam motosikletlerinden inerken bir şahıs onların üzerine saldırmış ve motosikletleri yana devrilmiştir; bunun üzerine bir arbeye yaşanmış, mağaza içerisinde bulunanlarla birlikte toplam on iki kadar şahıs polislerin üzerine yürümüştür; bu şahıslar polisler yumruk ve tekme atmışlar – tutanaktan anlaşıldığına göre muhtemelen – kepenkleri indirmek için kullandıkları demir çubuklarla polisler vurmuşlardır; bu durum karşısında polisler güç kullanmak zorunda kalmıştır; bir el ateş edilmiş ve Y.A. isimli polis memuru başından yaralanarak yere düşmüştür; silah sesini duyan diğer iki motosikletli polis olay yerine gelmiştir; oradaki bütün polisler bu şahısları etkisiz hale getirmek için güç kullanmışlardır; uyarı olarak polisler havaya ateş etmişler ve adı ve soyadı okunamayan bir şahıs çıkan arbeye sırasında A.K. isimli polis memurunun silahını almaya çalışmıştır. Tutanakta, Nofa Koluman, Zafer Koluman, Şeyhmus Mete ve Heybet Mete'nin bu arbeye yer aldığı ve polisin bu şahısları etkisiz hale getirmek için güç kullanmak zorunda kaldığı belirtilmiştir.

23 Şubat 1999 günü saat 10.45'te polis tarafından düzenlenen ve Şeyhmus Mete ve Heybet Mete tarafından imzalanan yakalama ve vücut araması tutanağına göre, dükkân sahiplerinin terör örgütü PKK'nın kepenk indirme eylemine destek vermeleri nedeniyle Şeyhmus Mete'nin mağazası önünde bir el ateş edilmiş ve Şeyhmus Mete ve Heybet Mete kaçmış, daha sonra diğer iki başvurana birlikte yakalanarak gözaltına alınmıştır (tutanağın geri kalan kısmı okunamamaktadır).

23 Şubat 1999 günü saat 11.00'de dört polis memuru tarafından düzenlenen olay yeri inceleme tutanağına göre, kontrol merkezi aynı gün saat 10.30 sıralarında, kepenk olayı sonrasında motosikletli polis ekibinin Çarmar mağazasının sahipleri tarafından dövüldüğünü anons etmiştir. Yine bu rapora göre, olay yerine gelen polisler, 9 mm çapında dokuz mermi kovanı toplamışlar, olay yerinde fotoğraf çekmişler ve video görüntüleri almışlardır.

23 Şubat 1999 tarihli balistik raporunda, olay yerinde bulunan boş kovanların A.K., Y.A. ve I.I. isimli polis memurlarının silahlarından çıktığı kaydedilmiştir. Raporda ayrıca başvuruların ellerinde barut izi bulunmadığı belirtilmiştir.

24 Şubat 1999 tarihinde gerçekleştirilen yüzleştirme tutanağına göre, U.S., A.K., I.I., V.P., B.G., Ak.G., A.G. ve Y.A. isimli polis memurları, başvuruları, şiddet eylemleri işleyerek kendilerine karşı gelen kişiler olarak teşhis etmişlerdir.

Yine aynı gün, ilgili polisler ile başvuruların yüzleşmesini kayda geçiren diğer bir tutanağına göre, başvurular, olay sırasında yaşadıkları heyecan ve şok nedeniyle kendilerine gösterilen polisleri teşhis edemediklerini ifade etmişlerdir.

4. İhtilaflı olaya karışan polislerin dinlenmesi

24 Şubat 1999 tarihinde, meslektaşları tarafından dinlenen polis memuru Y.A. ifadesinde, olay günü, motosikletini stop ettiğini ve Çarmar mağazasında bulunan insanlardan kepenkleri tekrar kaldırmalarını istediğini ve bu şahısların içeriden : « açmayız *ulan* ! »¹ diye bağırıldığını söylemiştir. Bunun akabinde bir şahıs mağazadan dışarı çıkarak motosikletin üzerine çullanmış ve motosiklet yana devrilmiştir. Y.A., bu arada, on beş kadar şahsın etrafını

¹. *Ulan*: günlük dilde, nefret, öfke ya da densizlik ifade eden bir seslenme sözüdür (Türkiye aleyhine Akay davası, n° 58539/00, prg. 9, 24 Ekim 2006). Bu deyim, yakın ilişki içerisindeki insanlar arasında kullanıldığında, mutlaka aşağılayıcı bir anlam taşımaz.

sardığını ve kendisine vurmaya başladığını eklemiştir. Diğer polislerin yardımıyla Y.A. bu saldırganları güç kullanarak etkisiz hale getirmeye çalışmış, ancak sonuç alamamıştır. Kalabalıktan uzaklaşmayı denediği sırada, Y.A. bir silah sesi duymuş ve suratının sol tarafında bir sıcaklık hissetmiş ve kanadığını görmüştür. Bunun üzerine Y.A. silahını çekmiş ve birkaç el havaya ateş etmiştir. Diğer polisler onun ayağa kalkmasına yardım etmişlerdir.

Aynı gün, polis memuru A.G. de meslektaşları tarafından dinlenmiştir. A.G. ifadesinde, olay günü meslektaşları B.C., Ak.G., U.S., Y.A., V.P., I.I. ve A.K. ile birlikte motosikletle devriye gezdiklerini belirtmiştir. Kendisi ile meslektaşı B.C.’nin bir dükkân sahibiyle konuştukları sırada bir el ateş edildiğini duymuşlar ve silah sesinin geldiği yere doğru gitmişlerdir. Olay yerine geldiklerinde, on iki kadar şahıstan oluşan bir grubun sopa ve demir çubuklarla meslektaşlarına vurduğunu görmüşlerdir. Meslektaşlarını savunmak için müdahale etmişler ve saldırganları etkisiz hale getirmişlerdir. A.G., derhal kanlar içinde yere düşen polis memuru Y.A.’nın kalkmasına yardım etmiştir. A.G. ayrıca yere düşen diğer polis memuru Ak.G.’yi de kaldırmıştır. Yaralanan polisler Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi’nin acil servisine götürülmüştür.

Yine 24 Şubat 1999 tarihinde, polis memurları V.P., B.C., A.K. ve U.S. meslektaşları tarafından dinlenmiştir. İlgili şahıslar, Y.A. ve A.G.’nin ifadelerini doğrulamıştır.

Yine 24 Şubat 1999 tarihinde, polis memuru Ak.G. de meslektaşları tarafından dinlenmiştir. Ak.G. ifadesinde, özellikle olay günü on beş kadar şahsın meslektaşlarına sopalarla vurduğunu belirtmiştir. Ak.G., müdahale etmeye çalışmış, orada bir mücadele yaşanmış ve meslektaşı Y.A.’nın kanlar içinde yere düştüğünü görmüştür. Meslektaşına ayağa kalkması için yardım ederken, sırtına ve sol omzuna darbe almıştır. Bunun üzerine kendisi de yere düşmüş ve meslektaşlarının yardımıyla tekrar ayağa kalkmıştır.

Yine 24 Şubat 1999 tarihinde, polis memuru I.I. meslektaşları tarafından dinlenmiştir. I.I., polis memuru Ak.G.’nin ifadesini doğrulamış ve özellikle silahıyla birkaç kez havaya ateş ettiğini belirtmiştir.

5. Başvuranların dinlenmesi

27 Şubat 1999 tarihinde, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Hakimi başvuruların gözaltı süresini altı gün uzatmıştır.

29 Şubat 1999 tarihinde, polis, avukatları yokluğunda dört başvuranın ifadesini almıştır.

Heybet Mete, PKK sempatisini olduğunu ve MED-TV tarafından anons edilen kepenk indirme eylemini desteklediğini belirtmiştir. Heybet Mete, olay günü polislerin bir megafon yardımıyla dükkan sahiplerine kepenkleri kaldırmaları talimatı verdiğini; polislerin konuşmak için Zafer Koluman’ı çağırdığını ve Şeyhmus Mete’nin Zafer’i dövecekler sanarak polisleri doğru koştuğunu; Nofa Koluman’ın eline bir cisim geçirerek polis memurunun başına vurduğunu; bunun üzerine, havaya bir el ateş edildiğini ve diğer polislerin yardıma geldiklerini eklemiştir.

Şeyhmus Mete ifadesinde, olay günü mağazasına geldiğinde kepenk kilidinin kırıldığını gördüğünü; diğer dükkan sahiplerinin bunu polislerin yaptığını söylediğini; mağazasına girdiğini ve Zafer Koluman’ı çağırdığını; daha sonra Nofa Koluman’ın Heybet Mete’yi çağırdığını; mağazanın içerisinden, Zafer Koluman’ın dışarıda polislerle tartıştığını gördüğünü; polislerin Zafer’i döveceğini düşündüğü için polislerin üzerine yürüdüğünü ve orada bir arbede yaşandığını; polislerden birine yumruk atmaya çalıştığını; diğer aile

fertlerinin olay yerine yaklaştığını ve annesinin iki polisin başına kepenkleri indirmek için kullanılan demir çubukla vurduğunu; polislerin havaya ateş ettiğini, sonra herkesi gözaltına aldığını belirtmiştir. Şeyhmus Mete ayrıca ifadesinde ateşli silah kullanmadığını eklemiştir.

Nofa Koluman, Şeyhmus Mete ile aynı doğrultuda ifade vermiştir.

Zafer Koluman ise, Şeyhmus Mete ve Nofa Koluman'ın söylediklerini doğrulamıştır.

29 Şubat 1999 tarihinde bir rapor düzenleyen polis, Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanmasını protesto etmek için terör örgütü PKK'nın 22, 23 ve 24 Şubat 1999 tarihlerinde dükkân sahiplerinin kepenkleri indirmesini isteyen bir eylem kararı aldığını bildirmiştir. Bu rapora göre, polis megafon yardımıyla dükkân sahiplerine mağazaları açmaları talimatı vermiş ve sonrasında da kepenklerin kaldırılması için güç kullanmıştır. Zafer Koluman, Heybet Mete, Nofa Koluman ve Şeyhmus Mete, Çarmar mağazasının önünde polislerle kavgaya girmiş ve polislere vurmuştur. Raporda ayrıca, terör örgütü PKK'nın başlattığı eylemin ikinci gününde polisin Çarmar mağazasının kepenklerini güç kullanarak açtığı belirtilmiştir.

6. Başvuranların gözaltı sürelerinin sonu

Diyarbakır Dispanseri tarafından 1 Mart 1999 tarihinde düzenlenen toplu sağlık raporunda, Zafer Koluman'ın vücudunda hiçbir darp ve şiddet izine rastlanmadığı; Heybet Mete'nin burnunda bir ekimoz tespit edildiği ve burnunun daha önceden alçıya alınmış olduğu, sol gözünde bir ekimoz tespit edildiği; Nofa Koluman'ın dudaklarında ve dudaklarının iç kısmında beş altı gün önceye ait dikiş izleri bulunduğu; ve Şeyhmus Mete'nin gözlerinde beş altı gün önceye ait ekimozlar tespit edildiği belirtilmiştir.

1 Mart 1999 tarihinde, Şeyhmus Mete, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenmiştir. İlgili şahıs, gözaltı sırasında verdiği ifadeyi yalanlamış ve olay günü mağazasının kepenklerini PKK'nın eyleme katılmayanlara misilleme yapacağı korkusuyla indirdiğini ileri sürmüştür. Şeyhmus Mete ayrıca, mağazasını temizlerken, motosikletli polislerin Zafer Koluman'a bir önceki gün mağazasını niye açmadığını sorduğunu ve polislerden birinin Zafer'e tokat attığını eklemiştir. Bunun üzerine mağazadan dışarı çıktığını, bir polisin kendisinin başına vurduğunu ve bilincini kaybettiğini iddia etmiştir. İlgili şahıs, hiçbir polise vurmadığını belirtmiş ve PKK sempatisini olduğunu inkâr etmiştir.

Aynı gün, savcılık tarafından dinlenen Heybet Mete, gözaltı sırasında verdiği ifadeyi yalanlamış ve ifadesini okumadan gözleri bantlı olarak imzaladığını ileri sürmüştür. Heybet Mete, lisede okuduğunu, polislerin Zafer ile tartıştığını, kendisinin onları ayırmaya çalıştığını, o sırada bir kavganın patlak verdiğini, polislerin Zafer ve kendisine vurduğunu ve polislerin silahlarıyla havaya ateş ettiklerini belirtmiştir.

Yine 1 Mart 1999 tarihinde, savcılık tarafından dinlenen Zafer Koluman, gözaltı sırasında verdiği ifadeye itiraz etmiş ve PKK'yı desteklemediğini ve o terör örgütünün mensubu olmadığını ifade etmiştir. Zafer Koluman, olay günü mağazanın kepenklerinin yarı kalkık vaziyette bulunduğunu ve kilidin kırılmış olduğunu ileri sürmüştür. Motosikletli polislerin kendisini dükkanın dışındaki tezgahlara sebze taşırken çağırdığını; içlerinden birinin ona tokat attığını; bunun üzerine diğer aile fertlerinin olay yerine yaklaştığını, bir tartışmanın yaşandığını ve polislerin havaya ateş açtıklarını ifade etmiştir. Zafer Koluman, ayrıca, kendisine kimin vurduğunu ve hangi polisin tokat attığını bilmediğini eklemiştir.

Savcılığın 1 Mart 1999 tarihinde düzenlediği tutanakta, Nofa Koluman'ın çene ve ağızındaki dikişler yüzünden konuşamadığı ve bu nedenle ifadesinin alınamadığı belirtilmiştir.

1 Mart 1999 tarihinde, başvuranlar Zafer Koluman, Heybet Mete, Nofa Koluman ve Şeyhmus Mete serbest bırakılmıştır.

Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 2 Mart 1999 tarihli toplu sağlık raporunda, Zafer Koluman'ın çenesinde dikiş atılmış 2 cm büyüklüğünde bir açık yara, sol gözü üzerinde travmatik hafif bir ödem, her iki gözün içerisinde mor renkli bir ekimoz tespit edildiği ve kendisine beş günlük iş göremez raporu verildiği; Şeyhmus Mete'nin göz altlarında mor renkli ekimozlar ve alınının yukarı kısmında 1 cm büyüklüğünde iyileşmeye yüz tutmuş bir sıyrık tespit edildiği ve kendisine beş günlük iş göremez raporu verildiği; Heybet Mete'nin çene bölgesi ve burun tabanında travmatik ödemler ve sol gözünde konjonktival kanama tespit edildiği ve kendisinin burnunun kırıldığından şikâyetçi olması dolayısıyla röntgen çekilmek üzere Diyarbakır Hastanesi'ne sevk edildiği belirtilmiştir.

12 Mart 1999 tarihinde, Cumhuriyet savcısı, Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Şube Müdürlüğü'nün Heybet Mete'nin burun röntgeni sonuçlarını kendisine göndermesini istemiştir. Dosyadaki unsurlara bakıldığında bu talebe nasıl cevap verildiği anlaşılmamaktadır.

Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 15 Mart 1999 tarihli raporda, Heybet Mete'nin burun kemiğinde bir kırık olduğu ve kendisine on günlük iş göremez raporu verildiği belirtilmiştir.

Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Şube Müdürlüğü tarafından 15 Mart 1999 tarihinde Nofa Koluman ile ilgili olarak düzenlenen raporda, 23 Şubat ve 1 Mart 1999 tarihli sağlık raporlarının basit bir incelemesinden sonra kendisine beş günlük iş göremez raporu verildiği belirtilmiştir.

Ayrıca başvuranların her biri, İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi'nin 10 Aralık 2007 tarihinde düzenlediği sağlık raporlarını AİHM'ne sunmuşlardır.

7. Başvuranların yeniden dinlenmesi

7 Nisan 1999 tarihinde, Cumhuriyet savcısı bir kez daha Şeyhmus Mete'yi dinlemiştir. İlgili şahıs ifadesinde, 22 Şubat 1999 tarihinde dükkânların kapalı kaldığını ve 23 Şubat günü, sabahın erken saatlerinde mağazasına geldiğini, ancak diğer dükkânların bir önceki gün gibi kapalı olduğunu görünce, evine geri döndüğünü belirtmiştir. Daha sonra, erkek kardeşinden mağazaya gitmesini ve şayet diğer dükkânlar açıtsa kendisinin de dükkânı açmasını istemiştir. Saat 9.00 sıralarında, ilgili şahıs mağazaya gitmiş ve kepenklerin hasar gördüğünü tespit etmiştir. Heybet Mete ve Zafer Koluman'ın mağazayı temizledikleri sırada, bir grup motosikletli polis orada durmuş ve Zafer Koluman'a mağazanın niye açık olmadığını sormuş ve daha sonra ona vurmaya başlamıştır. Şeyhmus Mete, Zafer Koluman'ı korumak için müdahale etmiş ve kendisi de dayak yemiştir. Polisler, oraya gelen Heybet Mete ve büyük annesi Nofa Koluman'a da vurmuştur. Daha sonra polisler, kendilerini Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne götürerek bir hafta süreyle gözaltına almıştır. Bu süre zarfında kendisi ve Şeyhmus polisler tarafından dövülmüştür.

7 Nisan 1999 tarihinde, Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenen Zafer Koluman ifadesinde, 23 Şubat 1999 günü Heybet Mete ile birlikte mağazaya gittiğini; oraya vardığında, kepenkleri

tutan asma kilitlerin kırıldığını ve etrafta polislerin dolaştığını gördüğünü belirtmiştir. İlgili şahıs, temizlik yapmak üzere mağazaya girmiştir. Şeyhmus Mete de mağazaya gelmiş, kendisi dışarı çıkmış ve kapının önünde durmuştur. Bu arada motosikletli altı polis oraya gelmiş ve içlerinden biri, kendisine « dükkânı niye açmadınız ? » diye sorduktan sonra, iki tokat atmıştır; daha sonra, oradaki tüm polisler ona vurmaya başlamıştır. Heybet ve Şeyhmus onları ayırmak için müdahale etmiş, ancak polisler hepsine vurmuştur. Sonra Nofa Koluman olay yerine yaklaşmış ve o da polislerden dayak yemiştir. Daha sonra da hepsi gözaltına alınmıştır. Zafer Koluman ayrıca, gözaltı sırasında kötü muameleye maruz kaldığını ve özellikle de üzerine tazyikli su fışkırtıldığını ileri sürmüştür.

Aynı gün, Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenen Heybet Mete, Zafer Koluman'ın ifadelerini doğrulamıştır. Heybet Mete ayrıca, kendisinin yedi gün gözaltında tutulduğunu ve burnunun kırıldığını ifade etmiştir. İlgili şahıs, mağazanın kepenklerini tutan asma kilidi kıran polisler ile Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi polisleri hakkında suç duyurusunda bulunmak istediğini belirtmiştir.

Yine 7 Nisan 1999 tarihinde, Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenen Nofa Koluman, olay günü, polislerin Zafer'e vurduğunu, Şeyhmus ve Heybet'in araya girdiğini, ancak polislerden birinin Şeyhmus'un başına kepenklerin indirilmesi için kullanılan demir çubukla vurduğunu belirtmiştir. Şeyhmus yere düşmüştür. Kendisi çocuklarını kurtarmak için müdahale etmiştir. Polisler, gözaltına almadan önce kendisine de vurmuşlardır. Nofa Koluman karakolun koridorunda beklerken, polisler kendisine tekme atmıştır. İlgili şahıs ayrıca, aldığı darbelerden ötürü muhtemelen bir çene ameliyatı olması gerektiğini ileri sürmüştür.

28 Haziran 1999 tarihinde, Cumhuriyet savcısı, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görev yapan polis memuru M.Y.'yi dinlemiştir. M.Y. ifadesinde, 23 Şubat 1999 günü, polisle kavga eden dört kişinin isimlerini gözaltı kayıtlarına işlediğini söylemiştir. İlgili şahıs, bu kişilerin daha önceden de doktor muayenesinden geçtiklerini belirtmiştir. M.Y.'ye göre, bu kişiler gözaltı sırasında hiçbir kötü muameleye maruz kalmamıştır ve iddia ettikleri yaralanmalar kendileri gözaltına alınmadan önce meydana gelmiştir.

28 Haziran 1999 tarihinde, Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenen Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli polis memurları H.N. ve M.N. de, M.Y. ile aynı yönde ifade vermiştir.

Cumhuriyet savcısının 10 Ocak 2001 tarihli talebi üzerine Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Şube Müdürlüğü tarafından 11 Ocak 2001 tarihinde düzenlenen raporda, Nofa Koluman'ın beş günlük iş göremez raporu alması gerektiği sonucuna varılmıştır. Adli Tıp doktoru bu kararını, 23 Şubat 1999 tarihli sağlık raporu ile başvuranın dudaklarında beş altı günlük dikiş izleri bulunduğunu belirten başka bir sağlık raporuna dayandırmıştır.

C. Başvuranlar hakkında PKK'ya yardım suçundan açılan ceza davası

Bu arada, belirtilmeyen bir tarihte, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı, terör örgütü PKK'ya yardım ettikleri gerekçesiyle başvuranlar hakkında ceza davası açmıştır.

15 Nisan 1999 tarihinde, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi, Heybet Mete'yi dinlemiştir. İlgili şahıs, Şeyhmus Mete'nin kendisinden, şayet diğer dükkânlar açıtsa, kendi mağazalarını açmasını istediğini ifade etmiştir. Mağazaya geldiğinde ilgili şahıs, mağazanın açık olduğunu, kepenklerin kırıldığını görmüş ve temizlik yapmaya başlamıştır. Kısa bir süre

sonra oraya Şeyhmus Mete ve daha sonra da polisler gelmiştir. Polisler Zafer'i çağırmış ve ona vurmaya başlamıştır. Heybet Mete, polislerin kendisine de vurduklarını eklemiştir.

Yine aynı duruşmada, Heybet Mete kendisine isnat edilen suçları reddetmiştir. İlgili şahıs, hem okula gittiğini hem de mağazada çalıştığını belirtmiştir. Heybet Mete, Şeyhmus Mete'nin, şayet diğer dükkânlar açıksa, kendisinin de mağazayı açmasını istediğini ifade etmiştir. Mağazaya geldiğinde kepenklerin zorlanarak açıldığını görmüştür. Temizlik yapmaya başladığı sırada Şeyhmus gelmiştir. Polisler Zafer'i çağırmış ve ona vurmaya başlamış, daha sonra polisler kendisine ve müdahale etmeye çalışan Şehmuz'a da vurmuşlardır.

Aynı duruşmada, DGM, dükkân sahibi olan Şeyhmus Mete'yi dinlemiştir. İlgili şahıs ifadesinde, 21 Şubat 1999 günü, polislerin mağazanın kepenklerini kaldırmasını istediklerini, kendisinin de bunu yaptığını belirtmiştir. Ertesi gün, mağazayı açmak için geldiğinde ilgili şahıs, diğer dükkân sahiplerinin mağazalarını açmadığını görmüştür. Tedirgin olan Şeyhmus Mete, dükkânı ilk açan kendisi olmasın diye orada biraz oyalanmış ve kepenkler bütün gün kapalı kalmıştır. Ertesi gün, ilgili şahıs mağazasını açmak üzere gelmiştir. Hiç kimsenin kepenkleri kaldırmadığını görünce Şeyhmus Mete de kepenkleri kaldırmadan beklemeye karar vermiş ve fırsattan istifade bankaya gitmiştir. Bankadan döndüğünde, ilgili şahıs kepenklerin asma kilitlerinin kırıldığını görmüş ve çevredekiler ona bunu polislerin yaptığını söylemiştir. İlgili şahıs bu sırada polislerin Zafer'i dövdüğünü görmüştür. Ancak, müdahale etmeye çalışan Şeyhmus Mete de dayak yemiştir. İlgili şahıs, kepenkleri terör örgütü PKK'yı desteklemek için indirmediğini ileri sürmüş ve gözaltı sırasında verdiği ifadeyi yalanlamıştır.

Aynı duruşma sırasında, DGM, Zafer Koluman'ı dinlemiştir. İlgili şahıs kendisine isnat edilen suçları reddetmiş ve Şeyhmus Mete'nin ifadelerini doğrulamıştır.

Aynı duruşmada, DGM, Nofa Koluman'ı dinlemiştir. İlgili şahıs, kendisine isnat edilen suçları reddetmiştir.

Aynı duruşmada, DGM, polis memuru V.P.'yi dinlemiştir. İlgili şahıs ifadesinde, olay günü görevli olduğunu ve polislerin megafon yardımıyla dükkân sahiplerinden kepenkleri kaldırmalarını istediğini ve bu isteğe yavaş yavaş uyulduğunu belirtmiştir. Bütün dükkânların kepenklerini kaldırıp kaldırmadığını kontrol etmek için gittiklerinde V.P., Çarmar mağazasının kepenklerinin kalkmadığını ve içeride insanların olduğunu görmüştür. Polisler, bu kişileri kepenkleri kaldırmaları için uyarılmış, bu uyarıdan sonra ihtilaflı olay meydana gelmiştir. V.P. diğer taraftan 24 Şubat 1999 tarihinde verdiği ifadeyi doğrulamıştır.

Aynı duruşmada, DGM, ayrıca polis memuru I.I.'yı dinlemiştir. I.I. ifadesinde, asayiş polisinin dükkân sahiplerini kepenkleri kaldırmaları için uyardığını ve bizzat kendisinin polisin istediğini yapmaya korkan dükkân sahipleriyle tartıştığını aktarmıştır. Bütün dükkânların kepenklerini kaldırıp kaldırmadığını kontrol etmek için gittiklerinde I.I., Çarmar mağazasının daha önce açık olan kepenklerinin tekrar indirildiğini ve içeride insanların çalıştığını görmüştür. Bir diğer polis memuru mağaza sorumlusundan kepenkleri kaldırmasını istemiş, ancak sorumlu kişi bunu reddetmiştir. Bunun üzerine ihtilaflı olay meydana gelmiştir.

Aynı gün, yani 15 Nisan 1999'da Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi terör örgütü PKK'ya yardım suçlaması ile ilgili olarak başvuranlar hakkında beraat kararı vermiştir. Bu karar temyiz edilmediğinden, kesinleşmiş hüküm niteliği kazanmıştır.

D. Kötü muamele gerekçesiyle polisler hakkında yapılan suç duyurusu

Belirtilmeyen bir tarihte, başvuranlar kötü muamele uyguladıkları gerekçesiyle gözaltından sorumlu polisler ile kendilerine vuran motosikletli polisler hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

7 Şubat 2000 tarihinde, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı, Bilecik Cumhuriyet Savcısı'ndan – 23 Şubat 1999 tarihinde görevli olan – Y.A.'nın ifadesi alınmak üzere kendisine gönderilmesini istemiştir.

8 Ocak 2001 tarihinde, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı, Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nden polis memuru M.G.'nin ifadesi alınmak üzere kendisine gönderilmesini istemiştir. İlgili şahıs, daha sonraki bir tarihte istinabe yoluyla dinlenmiştir.

4 Ocak 2002 tarihinde, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı, 4616 sayılı – Af Kanunu diye bilinen- Kanun'un 1. maddesinin, 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş suçların ceza ve takibatlarının ertelenme koşullarına ve şartlı tahliye yöntemlerine ilişkin 4. fıkrasına dayanarak, kötü muamele gerekçesiyle polis memurları A.G., B.G., V.P., Ak.G., I.I., A.K., U.S. ve Y.A. hakkında açılan ceza davasının ertelenmesine karar vermiştir. Savcı karar gerekçesinde, görev başında olan motosikletli polislerin Çarmar mağazasının kepenklerinin indirilmiş olduğunu tespit ettiklerini ve görevleri gereği güç kullanarak bu kepenkleri kaldırdıklarını belirtmiştir. Savcı ayrıca, bu olay sırasında bir tartışma çıktığını eklemiş ve polislerin başvuranlara vurduğunun ve mağazaya hasar verdiğinin tespit edildiğini kaydetmiştir.

4 Ocak 2002 tarihinde, Diyarbakır Savcılığı, kötü muamele gerekçesiyle 23 Şubat ile 1 Mart 1999 tarihleri arasında başvuranların gözaltına alınmasından sorumlu polis memurları B.İ.U., H.B.D., H.D., L.A. ve M.G. hakkında bir ceza davası açmıştır.

24 Mayıs 2002 tarihli kararında, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi, olayların olağanüstü hal bölgesinde meydana gelmesi dolayısıyla 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 4 i) maddesi gereğince kovuşturmanın yürütülmesi için o bölge valisinden izin istenmesi gerektiğini dikkate alarak, -yargılamanın durdurulmasına karar vermiştir.

Polis memuru M.A.S., 8 Temmuz 2002 tarihli soruşturma raporunda, suçlanan polisler hakkında bir ceza davası açılmasına gerek olmadığı ve soruşturma dosyasının kapatılmasının uygun olacağı sonucuna varmıştır. M.A.S. raporunda, 23 Şubat 1999 günü saat 10:00'da, motosikletli polislerin şehir merkezindeki dükkanların kepenklerinin kaldırılmasını sağlamakla görevlendirildiğini ; Çarmar mağazasının kepenklerinin indirilmiş olduğunu görünce ilgili polislerin sorumluları uyararak, kepenkleri kaldırmalarını istediklerini ; uyarıya uymadıkları için, polislerin kepenkleri kendilerinin kaldırdığını ; daha sonra, polislerin kontrol için mağazaya tekrar uğradıklarını, kepenklerin yeniden indirilmiş olduğunu ve mağaza içerisinde insanların bulunduğunu tespit ettiklerini ; bunun üzerine polislerin ilgili kişilere kepenkleri kaldırmaları talimatı verdiklerini ; içeride bulunan bazı kişilerin « açmıyoruz, *ulan* ! » diye bağırarak bunu reddettiğini ; ortamın gerildiğini ve bir şahsın motosikletli polislerle saldırdığını, diğer polisler ile yakında bulunan kimselerin müdahale ettiğini ve orada bir arbede yaşandığını, bu arbede sırasında polisler ile sivil insanların yaralandığını ; sonunda yaralananların tedavi edildiğini belirtmiştir.

Polis memuru M.A.S. tarafından yürütülen soruşturma tamamlandıktan sonra, 11 Temmuz 2002 tarihinde, Diyarbakır Valisi, başvuranların gözaltı sırasında verdikleri ifadeleri ve kötü

muameleye maruz kaldıklarını gösteren hiçbir kanıt unsuru bulunmamasını dikkate alarak, polis memurları B.İ.U., H.B.D., H.D., L.A. ve M.G. hakkında kamu davası açılmasına izin vermemiştir.

Vali'nin bu kararı, başvuranlara 7 Mart 2003 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuranlar, bu karara Bölge İdare Mahkemesi önünde itiraz etmiştir.

10 Aralık 2003 tarihli kararında Bölge İdare Mahkemesi, Vali'nin 11 Temmuz 2002 tarihli kararını bozmuş ve dosyada ceza davası açılması için yeterli delil unsuru bulunduğu gerekçesiyle, polis memurları B.İ.U., H.B.D., H.D., L.A. ve M.G. hakkında kamu davası açılmasına hükmetmiştir.

Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi, 1 Nisan 2004 tarihinde görülen duruşmada, Şeyhmus Mete ve Nofa Koluman'ı dinlemiştir. Şeyhmus Mete ifadesinde, olay günü dükkânı açan Zafer Koluman'dan yaklaşık on iki dakika sonra mağazaya geldiğini, bilgisayarı ile uğraşırken dört motosikletli polisin kendisine doğru geldiğini ve içlerinden birinin Zafer'e bir tokat attığını gördüğünü belirtmiştir. İlgili şahıs, onları görmeye gitmek istemiş ancak bir polis alnına metal pensesiyle vurmuştur. Bu arada, annesi onu korumak için araya girmiş, ancak polisler kendisine vurmaya devam etmiştir. Şeyhmus Mete, polislerin ayrıca mağazada bulunan Heybet Mete'ye de vurduklarını belirtmiştir. Mahalle sakinleri olaya katılmak üzere oraya toplanmıştır. Bir diğer polis kalabalığı dağıtmak için silahıyla ateş etmiştir. Şeyhmus Mete, polislerin ateş edenin kendisi olduğunu sanarak vurmaya devam ettiklerini eklemiştir. Diğer dört polis kendisi ile Heybet'i karakola götürmüştür. Son olarak, ilgili şahıs gözaltı sırasında bir kez daha dövülmüştür.

Nofa Koluman ise ifadesinde, olay günü Şeyhmus'un mağazasında oturduğunu, motosikletli dört polisin geldiğini ve önce Zafer'e ve daha sonra Şeyhmus'a vurduğunu belirtmiştir. Nofa Koluman onları korumaya çalışmış ancak polisler onu saçlarından çekerek uzaklaştırmış ve bu sırada kendisi yere düşmüştür. Polislerden biri çenesini kırmıştır. Gözaltına alınan ilgili şahıs, bir kez daha dövülmüştür.

17 Ocak 2005 tarihinde, polis memuru H.D. istinabe yoluyla dinlenmiştir. İlgili şahıs ifadesinde, Çarmar mağazasının önünde başvuranlar ile polisler arasında bir arbede yaşandığını belirtmiştir. Kendisinin başvuranları adalete teslim etmek için gerekli olağan girişimleri yerine getirmeye çalıştığını ileri süren H.D., ilgili şahıslara kötü muamele uyguladığı yönündeki iddiaları reddetmiştir.

27 Mayıs 2005 tarihli duruşmada başvuranların avukatı, özellikle gözaltı sonrasında hazırlanan sağlık raporlarının düzenlenme şekline karşı çıkarak, bu raporların ulusal yasalar ile uluslararası normlara uygun olarak düzenlenmediğini iddia etmiştir.

14 Ekim 2005 tarihli kararında Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi, aleyhte delil unsuru bulunmadığı gerekçesiyle suçlanan polislerin hepsi hakkında beraat kararı vermiştir. Mahkeme, 23 Şubat 1999 tarihinde PKK terör örgütünün elebaşı Abdullah Öcalan'ın yakalanması üzerine başlatılan kepenk indirme eylemi nedeniyle eyleme katılanlar ile motosikletli polis memurları A.G., B.G., V.P., A.G., I.I., A.K., U.S. ve Y.A. arasında bir arbede yaşandığını ; sunulan sağlık raporlarına göre, motosikletli polisler ile başvuranların kavga sırasında yaralandığını; bir taraftan başvuranlar hakkında kamu görevlisine direnmekten ve diğer taraftan polisler hakkında kötü muamele uygulama ve maddi hasara sebebiyet vermekten dava açıldığını ; ve bu davaların 4616 sayılı Kanun'a dayanılarak ertelendiğini ; bu arbededen sonra başvuranların gözaltına alındığını ve gözaltı sırasında ve

sonrasında doktorlar tarafından muayene edildiklerini; Adli Tıp doktorlarının vardığı sonuçlara göre, gözaltı sırasında ve sonrasında düzenlenen sağlık raporlarının – Zafer Koluman ile ilgili olan hariç – birbiriyle aynı olduğunu ve dolayısıyla başvuranların vücutlarında tespit edilen lezyonların Çarmar mağazasının önünde yaşanan arbede sırasında meydana geldiğinin doğrulandığını; Zafer Koluman ile ilgili olarak gözaltının sona ermesinden bir gün sonra düzenlenen sağlık raporunda belirtilen 2 cm büyüklüğünde bir lezyonun 1 Mart 1999 tarihinde gözaltının bitiminden hemen sonra düzenlenen sağlık raporunda yer almadığını, dolayısıyla bu lezyonun meydana geldiği tarihin belirlenemediğini kaydetmiştir. Ağır ceza mahkemesi, bu koşullarda, sanıkların lehine bazı şüpheler olduğu kanaatine varmıştır.

28 Kasım 2005 tarihinde, başvuranlar Yargıtay’a ayrıntılı savunmalarını sunmuşlardır.

20 Haziran 2007 tarihli kararında Yargıtay, kamu davasının zamanaşımı dolayısıyla düşürülmesine hükmetmiştir.

E. Kamu görevlilerine saldırma gerekçesiyle başvuranlar hakkında yapılan suç duyurusu

Bu arada, 1 Mart 1999 tarihinde, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı kendisini yetkisiz ilan etmiş ve dosyayı Diyarbakır Cumhuriyet Savcısına göndermiştir.

5 Mart 1999 tarihinde, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı saldırı için polis memurları A.G., Ak.G., A.K., U.S., V.P., B.G., I.I. ve Y.A. hakkında kamu davası açmıştır.

Belirtilmeyen bir tarihte, Diyarbakır Ceza Mahkemesi, 4616 sayılı Kanun’un 1. maddesinin 4. fıkrası gereğince başvuranlar hakkında açılan ceza davasının ertelenmesine karar vermiştir.

F. Şeyhmus Mete’nin mağazasında meydana gelen hasarın tespiti

4 Mart 1999 tarihinde, Diyarbakır Asliye Hukuk Mahkemesi Bilirkişisi Şeyhmus Mete’nin mağazasında meydana gelen hasarı 564 750 000 TL² olarak belirlemiştir.

HUKUK

I. AİHS’NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, mağazanın önünde ve gözaltı sırasında kötü muameleye maruz kaldıklarından şikâyetçi olmakta ve AİHS’nin 3. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, bu sava itiraz etmektedir.

². Yaklaşık 1.453 Euro.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

Hükümet, öncelikle iç hukuk yollarının tüketilmediğine dayalı bir kabuledilemezlik ön itirazı dile getirmektedir. Hükümet, başvuruların tazminat elde etmek için iç hukukta öngörüldüğü gibi Devlet ya da güvenlik güçlerine karşı idari ve hukuki itiraz yollarını kullanmadıklarını savunmaktadır. Hükümet ayrıca, ilgili şahısların, ceza mahkemeleri tarafından alınan kararlardan bağımsız olarak, bu tür davaları açabileceklerini eklemektedir.

Başvuranlar, Hükümetin bu savına karşı çıkmaktadır.

AIHM, daha önce mevcut davadakine benzer koşullarda, bu tür ön itirazları reddettiğini hatırlatmaktadır (bakınız, diğerleri arasından, *Türkiye aleyhine Sonkaya davası*, n° 11261/03, prg. 21, 12 Şubat 2008, ve *Türkiye aleyhine Fazıl Ahmet Tamer ve diğerleri davası*, n° 19028/02, prg. 75, 24 Temmuz 2007). Mevcut davayı inceleyen AIHM, Hükümetin burada farklı bir sonuca ulaşmayı gerektirecek hiçbir olgu ya da argüman sunmadığı kanaatine varmaktadır. Dolayısıyla, Hükümetin bu ön itirazını reddetmek uygun olacaktır.

Hükümet, daha sonra altı aylık süre kuralına uyulmadığına dayalı bir kabuledilemezlik ön itirazı dile getirmektedir. Hükümetin kanaatine göre, her ne kadar başvurular iç hukukta etkili bir itiraz yolu bulunmadığından şikâyetçi olsa da, kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia ettikleri gözaltı sürelerinin bitiminden itibaren altı aylık süre içerisinde başvurularını AIHM'ne sunmaları gerekmektedir.

Başvuranlar, Hükümetin bu itirazına karşı çıkmaktadır.

AIHM, başvuruların iç hukuk yollarının etkisizliğinden değil, ulusal makamların yürüttüğü soruşturmanın yetersizliğinden şikâyetçi olduklarını, dolayısıyla başvuruların bir yandan, polisler hakkında kamu davasının açılmasındaki gecikmeden ve öte yandan ulusal mahkemelerin yargılamayı uzatarak, sonunda polisler hakkında beraat kararı verdiklerinden ve zamanasını gerekçesiyle davayı düşürmelerinden şikâyetçi olduklarını tespit etmektedir. Bununla birlikte AIHM, mevcut davada Hükümetin başvuruların gözaltının sona erdiği tarihten itibaren altı aylık süre içerisinde başvurularını sunmaları gerektiği yönündeki argümanının, başvuruların iç hukuk yollarının etkili olmadığı iddiasında bulundukları bir durumla ilgisi olmadığını gözlemlemektedir. Nitekim, başvurular gerçekten başvurularını mevcut iç hukuk yollarını tükettikten sonra AIHS'nin 35. maddesinin 1. paragrafında belirlenen altı aylık süre dahilinde sunmuşlardır (*Türkiye aleyhine Wolf-Sorg davası*, n° 6458/03, prg. 46, 8 Haziran 2010). Bunun sonucu olarak, Hükümetin ön itirazı bu noktada da reddedilmelidir.

AIHM, başvuruların bu şikâyetinin AIHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve ayrıca başka bir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla söz konusu şikâyetin kabuledilebilir ilan edilmesi uygun olacaktır.

B. Esasa ilişkin

1. Kötü muamele iddiaları hakkında

a. Tarafların argümanları

Hükümet, ceza kanununun gözaltına alınan kişilere kötü muamele uygulanmasını yasakladığını, kanıtlanmış bu tür davranışların suç teşkil ettiğini ve Cumhuriyet savcısının delil unsurlarına dayanarak bir ön soruşturma başlatabileceğini hatırlatmaktadır.

Hükümet, mevcut davaya konu olan kavgada hem başvuranların hem de polislerin yaralandığını dikkate alınması gerektiği kanaatindedir. Hükümet, güvenlik güçlerinin düzeni korumak amacıyla yasanın izin verdiği ölçüde güç kullandıkları ve mevcut davada kullanılan gücün sözkonusu olaya göre orantısız olmadığı düşüncesindedir. Hükümet, bu tartışma sırasında sekiz polisin yaralandığını ve sağlık raporlarına göre, polislerden ikisinin üç günlük, diğer ikisinin beş günlük ve bir diğerinin de on günlük iş göremez raporu aldığını hatırlatmaktadır.

Hükümet, daha sonra başvuranlarla ilgili sağlık raporlarının gözaltı başlangıcı ve bitiminde düzenlendiğini, bunun uzman bir doktor tarafından değerlendirildiğini belirtmektedir. Buna göre, Şeyhmus Mete, Heybet Mete ve Nofa Koluman'ın gözaltı sürelerinin bitiminde düzenlenen sağlık raporları, gözaltı başlangıcında düzenlenen sağlık raporlarından farklı tespitler içermemektedir. Hükümete göre, uzman raporunda, Zafer Koluman adına düzenlenen raporlar arasında benzerlik olduğu vurgulanmakta ve 2 Mart 1999 tarihinde düzenlenen ikinci raporda da çenede görülen dikiş izlerinin tarihinin belirlenemediği belirtilmektedir. Hükümet, sağlık raporlarında belirtilen tespitlerin AİHS'nin 3. maddesi alanına girecek nitelikte olmadığı kanaatindedir.

Başvuranlar, Hükümetin argümanlarına itiraz etmekte ve iddialarını yinelemektedir. Başvuranlar, polisler tarafından kullanılan gücün kendi tutumlarına göre orantısız olduğunu savunmaktadır. Özellikle, Şeyhmus Mete, güvenlik güçlerinin açmak üzere olduğu mağazasının kepenklerini zorladığını ve dükkânında bulunan mal ve malzemeleri hasara uğrattığını savunmaktadır. İlgili şahıs ayrıca, polisler direnme sebebinin atılan yumruklardan korunmak olduğunu iddia etmektedir. Öte yandan, Heybet Mete ve Zafer Koluman, ortalığı yatıştırmak isterken polislerden dayak yediklerini ileri sürmektedir. Nofa Koluman ise, kanaatine göre, polisler tarafından sebepsiz yere dövülen Şeyhmus Mete'yi korumaya çalıştığı sırada dayak yediğini savunmaktadır.

b. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHS'nin 3. maddesi – AİHM'nin defalarca belirttiği gibi – demokratik toplumların temel değerlerinden birini korumaktadır. Terör ve organize suçlarla mücadele gibi en zor koşullar altında bile, AİHS, işkenceyi, insanlık dışı ve aşağılayıcı ceza ve muameleyi yasaklamaktadır. AİHS ile 1 ve 4 Nolu Ek Protokolleri'nin asli hükümlerinin aksine 3. madde istisnai durumlar içermemektedir ve milletin hayatını tehdit edici acil bir durumda bile, 15. maddenin 2. paragrafına göre izin verilebilir bir aykırılık teşkil etmemektedir (*Fransa aleyhine Selmouni davası* [GC], n° 25803/94, prg. 95, CEDH 1999-V, ve *Bulgaristan aleyhine Assenov ve diğerleri davası*, 28 Ekim 1998, prg. 93, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1998-VIII). İşkence ya da insanlık dışı ve aşağılayıcı ceza ve muamele yasağı, mağdurun tutumu ne olursa olsun kesindir (*Birleşik Krallık aleyhine Chahal davası*, 15 Kasım 1996, prg. 79, *Derleme* 1996-V). Dolayısıyla, bir başvurana isnat edilen suçun niteliğinin, 3. madde açısından yapılacak incelemeyle ilgisi yoktur (*İtalya aleyhine Labita davası* [GC], n° 26772/95, prg. 119, CEDH 2000-IV).

AIHM, daha sonra, bir birey özgürlüğünden yoksun kaldığında ya da daha genel olarak güvenlik güçleriyle karşı karşıya kaldığı zaman, kendi tutumunun zorunlu kıldığı haller dışında, kendisine karşı fiziksel güç kullanılmasının insanlık onuruna bir saldırı olduğunu ve ilke olarak AIHS'nin 3. maddesi ile güvence altına alınan hakkın ihlalini teşkil ettiğini hatırlatmaktadır (bakınız, diğerleri arasından, *Fransa aleyhine R.L. ve M.-J.D. davası*, n° 44568/98, prg. 61, 19 Mayıs 2004, ve *Türkiye aleyhine Umar Karatepe davası*, n° 20502/05, prg. 57, 12 Ekim 2010).

AIHM son olarak, 3. maddeye aykırı kötü muamele iddialarının uygun delil unsurlarıyla desteklenmesi gerektiğini hatırlatmaktadır (*İspanya aleyhine Martinez Sala ve diğerleri davası*, n° 58438/00, prg. 121, 2 Kasım 2004). İddia edilen olayların doğrulanması için AIHM, « her türlü makul şüpheden uzak » delil kıstasını kullanmaktadır. Böylesi bir delil, itirazı kabil olmayan yeterince ciddi, belirgin ve tutarlı birtakım emare ya da karinelere doğabilir (*Birleşik Krallık aleyhine İrlanda davası*, 18 Ocak 1978 tarihli karar, prg. 161 sonunda, seri A n° 25, ve *Labita*, ilgili bölüm, prg. 121 ve 152).

Mevcut davada AIHM, ihtilaflı olayın meydana gelişinin tarafların kendi yorumlarına göre farklılık gösterdiğini tespit etmektedir. Buna göre, AIHM başvuruların iki durumda – olay yerinde yakalandıkları sırada ve gözaltı sorgulaması sırasında - kötü muameleye maruz kaldıklarından şikâyetçi olduklarını not etmektedir. AIHM ayrıca, tarafların verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre, başvurular ile polisler arasında bir arbede yaşandığını, daha sonra çevredeki insanların oraya toplandığını not etmektedir. Yine aynı bilgilere göre, bir grup motosikletli polis ihtilaflı arbedeye katılmış, diğer bir grup polis başvuruları gözaltına almış ve yine başka bir grup polis başvuruları sorgulamıştır.

Daha sonra AIHM, her ne kadar olayların meydana geliş şeklinde farklı yorumlar yapılsa da, polis tarafından yürütülen operasyonun programlanmış olduğu konusunda Hükümetin bir itirazı olmadığını kaydetmektedir (*Slovenya aleyhine Rehbock davası*, n° 29462/95, prg. 72, CEDH 2000-XII). Nitekim polisin görevi, Abdullah Öcalan'ın yakalanmasını protesto etmek için terör örgütü PKK'nın Diyarbakır şehir merkezindeki dükkânlarda başlattığı kepenk indirme eylemini engellemektir. Bu koşullar altında, polisin bu eylemin kontrolden çıkmaması ve operasyona katılan güvenlik güçlerinin bu eyleme katılan dükkân sahiplerine karşı güç kullanmak zorunda kalmaması için gerekli önlemleri alması gerekirdi.

Buna göre, başvuruların polisler ile kendileri arasında bir arbede yaşandığını kabul ettiği doğrudur. Ancak AIHM, bir yandan polisin, olayların bir şahısın motosikletli bir polis üzerine saldırmasıyla başladığını iddia ettiğini ve diğer yandan başvuruların, Zafer Koluman'a vurmak suretiyle olayları polisin başlattığını savunduğunu not etmektedir. Daha sonra AIHM, polis tarafından kronolojik olarak düzenlenen tutanaklar ile ihtilaflı olaya karışan şahısların ifadelerine bakıldığında, olayların meydana geliş şeklinin anlatımında bazı farklar olduğunu kaydetmektedir. Her halükârda, Hükümetin sunduğu ve olaya karışan polislerde sıyrık ya da ekimozlar olduğunu belirten sağlık raporlarına ve sırasıyla başvurular ile Hükümetin verdiği bilgilere göre, başvuruların da ya kendilerini savunmak ya da saldırmak için güvenlik güçlerine fiziksel olarak ya da belli şiddet çerçevesinde karşılık verdiği noktasında herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Mevcut davanın gerçek verilerindeki bu çelişkileri dikkate alınan AIHM, olayın nasıl meydana geldiği ve kimin tarafından provoke edildiğini belirlemenin mümkün olmadığını kanaatine varmaktadır.

Bununla birlikte, her ne kadar AIHM başvuruların yakalanmasıyla sonuçlanan olayların nasıl meydana geldiği konusunda kendi değerlendirmesini yapacak noktaya gelmese de, mevcut davanın koşullarını dikkate alarak, başvuruların gözaltına alındığı sırada – yani olaylardan hemen sonra – ve gözaltı sürelerinin bitiminden sonra düzenlenen sağlık

raporlarının vücutlarında tespit edilen lezyon ya da yara izlerinin ve kendilerine belli süre için verilen iş göremez raporlarının, 3. madde açısından incelenmesini gerektirecek asgari ciddiyet seviyesinde olduğunu kaydetmektedir.

Bu bağlamda AİHM, gözaltında tutulan bir kimsenin hassas ve kolayca yaralanabilir bir durumda olduğunu ve yetkililerin bu kişiyi korumakla yükümlü olduğunu defalarca kaydetmiştir. AİHM burada, tamamen polis memurlarının kontrolü altında bulunması dolayısıyla her gözaltına alınan kişiden Devlet'in sorumlu olduğunu yinelemektedir. AİHM, söz konusu olayların tamamında ya da bir bölümünde, gözaltı sırasında olduğu gibi, bir kimsenin yaralanması durumunda, bu süreçte meydana gelen her türlü yaralanmanın olaylara dair güçlü karinelere sebebiyet verdiğini hatırlatmaktadır (*Türkiye aleyhine Salman davası* [GC], n° 21986/93, prg. 100, CEDH 2000-VII, ve *Türkiye aleyhine Ahmet Engin Şatır davası*, n° 17879/04, prg. 40, 1 Aralık 2009). Dolayısıyla, bu yaraların kaynağı hakkında makul bir açıklama getirmek ve mağdurun iddiaları ile şüphe uyandırabilecek olayları açıklayan kanıtlar sunmak Hükümetin sorumluluğundadır (*Belçika aleyhine Turan Çakır davası*, n° 44256/06, prg. 54, 10 Mart 2009, ve *Sonkaya*, ilgili bölüm, prg. 25).

Mevcut davada AİHM, başvuranlar tarafından sunulan sağlık raporlarından anlaşıldığına göre, vücutlarında belirlenen lezyon ya da yaraların 23 Şubat 1999 tarihinde vuku bulan ihtilafli olaydan sonra gerçekleşen yakalanma sırasında ve ayrıca 1 Mart 1999 tarihinde biten gözaltı süresinde meydana geldiğini tespit etmektedir. Bu tespitler, Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Şube Müdürlüğü'nün 2 Mart 1999 tarihinde düzenlediği toplu sağlık raporunda da doğrulanmaktadır. Yine bu raporlar ışığında, Hükümetin savunduğu gibi başvuranların ihtilafli olaylar sırasında, yakalanmadan hemen önce, polise direndikleri kabul edilse de, AİHM, başvuranların vücutlarında çok sayıda ciddi lezyon ya da yaranın tespit edildiğini gözlemlemektedir. Elde edilen sağlık raporlarında belirtilen bu yara izlerinin farklılık göstermesi, başvuranların yaklaşık bir haftalık bir süre zarfında ayrı ayrı doktorlar tarafından muayene edilmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, AİHM, Hükümetin yara izlerinin kaynağı ile ilgili açıklamalarını inandırıcı bulmamakta ve her halükârda, bu açıklamaların yetersiz ve eksik olduğu kanaatine varmaktadır.

Bu koşullar altında AİHM, Şeyhmus Mete, Heybet Mete ve Nofa Koluman için gözaltı başlangıcında ve bitiminde düzenlenen sağlık raporlarının aynı olduğu ve 2 Mart 1999 tarihli sağlık raporunda Zafer Koluman'ın vücudunda tespit edilen 2 cm büyüklüğünde lezyonun meydana geldiği tarih ve bu lezyonun bir önceki güne ait sağlık raporunda yer almadığının kesin olarak ortaya konamadığı gerekçesiyle Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nin polisleri beraat ettiren kararına da katılmamaktadır. AİHM, ayrıca ağır ceza mahkemesinin bu delil unsurunu beraat kararı için polislerin lehine kullandığını not etmektedir. AİHM, polisler hakkında açılan dava çerçevesinde sunulan delil unsurlarını inceleme görevi verilen ağır ceza mahkemesinin bu lezyonların kaynağı hakkında bir açıklama yapması gerektiği kanaatindedir.

Daha sonra AİHM, polis memuru M.A.S. tarafından yürütülen ve başvuranların kötü muameleye maruz kaldıklarını gösteren hiçbir delil unsuru bulunmadığı yönünde sonuç belirten soruşturmayı ikna edici bulmamaktadır. AİHM, bu soruşturma sonuçlarının, tarafların sunduğu ve dosyaya eklenen sağlık raporlarıyla çelişki içerisinde olduğu kanaatindedir. Bu nedenle AİHM, bu soruşturmanın yürütülüş şekli üzerinde ciddi şüpheler duymaktadır. AİHM, buradan, sağlık raporlarının istenen titizlik ve dikkatle incelenmediği sonucunu çıkarmaktadır.

Son olarak AİHM, Cumhuriyet savcısının, motosikletli polis memurları hakkında kötü muamele suçlamasıyla açılan ceza davasının ertelenmesi yönünde verdiği 4 Ocak 2002 tarihli

kararında, polislerin başvuranlara vurduğunun kanıtlandığını belirttiğini kaydetmektedir. Bu değerlendirmeler ışığında AİHM, ne başvuranların kötü muameleye maruz kaldığı iddiaları hakkında soruşturma yürütmekle yükümlü ulusal mahkemelerin ve ne de yetkili makamların, ortaya konan bu tutarsızlıkları açıklamadıklarını tespit etmektedir. Hükümetin ileri sürdüğü argümanlar da bu tutarsızlıkları açıklamaya yetmemektedir (bakınız, aynı yönde, *Rehbock*, ilgili bölüm, prg. 75).

Dolayısıyla, Hükümet ve yetkili ulusal mahkemelerin bir yandan sağlık raporları arasındaki farklılıklar ve diğer yandan ayrı ayrı doktorların muayene ettiği başvuranların vücutlarında tespit edilen yara izleri için inandırıcı bir açıklama getirmemesi, başvuranlar üzerinde gözaltı başlangıcı ve bitiminde farklı sağlık merkezleri tarafından yapılan sağlık kontrollerinin iyi ve gerektiği şekilde yapılmadığı izlenimi yaratmaktadır (*Türkiye aleyhine Akkoç davası*, n° 22947/93 ve 22948/93, prg. 118, CEDH 2000-X, *Türkiye aleyhine Soner Önder davası*, n° 39813/98, prg. 36, 12 Temmuz 2005, ve *Sonkaya*, ilgili bölüm, prg. 28). Bu nedenle de güvenilir değildir. AİHM, örnek olarak Diyarbakır Hastanesi kayıtlarında Zafer, Şeyhmus ve Nofa'nın vücudunda tespit edilen lezyonlar yer aldığı halde, aynı kayıtlarda Heybet ile ilgili hiçbir bilgi bulunmadığını not etmektedir. Daha sonra AİHM, emniyet müdürlüğünün isteği üzerine farklı doktorlar hastane kayıtlarında yer alan tespitleri kopyaladıkları halde, bu ikinci dizi sağlık raporlarında, değişik lezyonların belirtildiğini kaydetmektedir. Bu tespit, gözaltına alındıkları sırada başvuranlar üzerinde yapılan doktor muayenelerinin itibarını zedelemektedir. AİHM, başvuranların vücudunda tespit edilen bazı yara izi ve lezyonların yakalanmalarından önceki bir tarihte, yani ihtilafli olay sırasında ve diğer bazı lezyonların da gözaltı sırasında meydana gelebileceği düşüncesindedir.

Ayrıca AİHM, başvuranların vücudunda tespit edilen lezyonların onlara tartışma götürmez bir biçimde Devlet'in sorumluluğunu taşıdığı insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele olarak değerlendirilebilecek acılar verdiği kanaatine varmaktadır.

Dolayısıyla, mevcut dava koşullarında AİHM, başvuranların vücudunda tespit edilen ve şüphe götürmeyen maddi delillerle doğrulanan lezyon ve yaraların, AİHS'nin 3. maddesinin esas yönüyle ihlalini teşkil ettiği sonucuna varmaktadır.

2. Yapılan soruşturmanın etkinliği hakkında

a. Tarafların argümanları

Cumhuriyet savcısının yürüttüğü soruşturma ile ilgili olarak Hükümet, başvuranlar ile polislerin dinlendiğini, sağlık raporlarının toplandığını ve başvuranların gözaltı öncesi ve sonrasında düzenlenen sağlık raporları arasında bir çelişki olup olmadığını incelemek üzere bir uzman doktorun görevlendirildiğini kaydetmektedir. Hükümet, kötü muamele gerekçesiyle 4 Ocak 2001 tarihinde polisler hakkında bir ceza davası açıldığını, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nin sözkonusu polisler için beraat kararı verdiğini ve Yargıtay'ın da zamanaşımı gerekçesiyle kamu davasını düşürdüğünü eklemektedir.

Başvuranlar, ulusal mahkemeleri, yargılamayı uzatmak, daha sonra aleyhte delil unsuru bulunmadığı için beraat kararı vermek ve zamanaşımı gerekçesiyle kamu davasını düşürmekle suçlamaktadır. Başvuranlar ayrıca, kanaatlerine göre, olağanüstü hal bölgesinin valisinden izin istenmesi nedeniyle polisler hakkında kamu davası açılmasının geciktirildiğini ileri sürmekte ve şikâyetçi olmaktadır. Başvuranlar buna ilave olarak, gözaltından sorumlu polis memurları hakkında açılan ceza davasının, kamu davasının zamanaşımı dolayısıyla düşürülmesine neden olacak kadar, uzun sürmesinden şikâyetçi olmaktadır.

b. AİHM'nin değerlendirmesi

Önce, ulusal makamların etkili bir soruşturma açma ve yürütme yükümlülüğü ile ilgili olarak AİHM, *Rusya aleyhine Khachiev ve Akaieva davası* (n° 57942/00 ve 57945/00, prg. 177, 24 Şubat 2005), *Rusya aleyhine Menecheva davası* (n° 59261/00, prg. 67, CEDH 2006-III), *Batı ve diğerleri davası* (ilgili bölüm, prg. 134-137), *Türkiye aleyhine Abdulsamet Yaman davası* (n° 32446/96, prg. 54, 2 Kasım 2004) ve *Ciğerhun Öner* (ilgili bölüm, prg. 98) kararlarındaki içtihadında ortaya konan ilkelere atıfta bulunmaktadır.

Daha sonra AİHM, bir kimse polis memurlarınca veya benzer hizmetlerdeki diğer Devlet görevlilerince AİHS'nin 3. maddesine aykırı olarak ciddi bir kötü muameleye maruz kaldığını savunulabilir bir şekilde iddia ettiğinde, AİHS'nin 1. maddesi gereğince Devlet'in "yargısına tabi herkese AİHS'nde tanımlanan hak ve özgürlükleri tanımak" genel yükümlülüğü ile birlikte sözkonusu hükmün, etkili bir resmi soruşturmayı zorunlu kıldığını hatırlatmaktadır (*Bulgaristan aleyhine Assenov ve diğerleri davası*, 28 Ekim 1998 tarihli karar, prg. 102-103, *Türkiye aleyhine Ay davası*, n° 30951/96, prg. 59-60, 22 Mart 2005, ve *Türkiye aleyhine Şafak davası*, n° 38879/03, prg. 66, 25 Ocak 2011). Bu soruşturma, 2. maddeden kaynaklanarlarda olduğu gibi, sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılması ile sonuçlanmalıdır. İşkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaların yasaklanmış olması çok önemli olmakla birlikte, bu tür bir soruşturma gerçekleşmediği takdirde, bu yasak, uygulamada etkili olmayacak ve bazı durumlarda kamu görevlilerinin, neredeyse müeyyidesiz bir şekilde, kontrollerine tabi kişilerin haklarını çiğnemeleri mümkün olacaktır (*Labita*, ilgili bölüm, prg. 131, ve orada belirtilen referanslar).

AİHS'nin 3. maddesi bakımından, Devlet'in zayıf durumda olan ve polis memurlarının elinde ya da cezaevinde tutuklu bulunan herkesi koruma yükümlülüğünü hatırlatan AİHM, Devlet'in ne kötü muamele mağdurları tarafından dava edilen muhtemel sorumluların yasalara uygun bir şekilde beraat etmiş olduklarını (bakınız, diğerleri arasından, *Türkiye aleyhine Esen davası*, n° 29484/95, prg. 28, 22 Temmuz 2003) ve ne de örneğin terörle veya organize suçlarla mücadeleyle ilgili zorlukları, meşru bir şekilde ileri süremeyeceğini kaydetmektedir (*Türkiye aleyhine Aksoy davası*, 18 Aralık 1996 tarihli karar, prg. 62, *Derleme* 1996-VI, ve *Sonkaya*, ilgili bölüm, prg. 30).

Mevcut davada AİHM, başvuranların suç duyurusundan sonra, motosikletli polis memurları hakkında kötü muamele gerekçesiyle ceza davası açıldığını ve bu ceza davasının af yasası diye bilinen yasaya dayanılarak erteleme kararıyla sonuçlandığını tespit etmektedir. Daha sonra, başvuranları gözaltına alan polisler hakkında açılan diğer ceza davası ile ilgili olarak AİHM, Yargıtay'ın zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle bu kamu davasını düşürdüğünü not etmektedir. Bu bağlamda AİHM, mevcut dava koşullarına benzer durumlarda ulusal makamların, 3. maddeye aykırı muamele faillerinin ikna edici delillerin olmamasından dolayı neredeyse cezasız kalmasını önlemek amacıyla yeterli ivedilik ve makul bir özenle gerekli pozitif önlemleri almakla yükümlü olduğu sonucuna vardığını hatırlatmaktadır (*Batı ve diğerleri*, ilgili bölüm, prg. 146; ayrıca bakınız, *gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, Selmouni*, ilgili bölüm, prg. 78-79, ve *Türkiye aleyhine Fazıl Ahmet Tamer ve diğerleri davası*, n° 19028/02, prg. 96, 24 Temmuz 2007). AİHM ayrıca, bir Devlet görevlisi 3. maddeye aykırı bir davranışta bulunmakla suçlanıyorsa, yargılama veya mahkûmiyetin zamanaşımına uğratılarak hükümsüz bırakılmaması ve bu gibi davalarda af, bağışlama ya da ceza infazının ertelenmesi gibi önlemlerin uygulanmasına izin verilmemesi gerektiğini bir kez daha kaydetmektedir (bakınız, aynı yönde, *Zeynep Özcan*, ilgili bölüm, prg. 45, *Okkalı*, ilgili bölüm, prg. 76 ve 78; ayrıca bakınız, *gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, Abdulsamet Yaman*, ilgili bölüm, prg. 55, ve *Ciğerhun Öner*, ilgili bölüm, prg. 101).

Bu koşullar altında AİHM, bazı polisler hakkında açılan ceza davasında altı çizilen ivedilik ve özen noksanlığının öne çıkması ve diğer bazı polisler için af kararı verilmesinin, böylesi bir eylem faillerinin neredeyse cezasız kalmasına neden olduğu ve yürütülen ceza davasını etkisiz kıldığı kanaatine varmaktadır (*Ciğerhun Öner*, ilgili bölüm, prg. 102).

Dolayısıyla, AİHM mevcut davada AİHS'nin 3. maddesinde yer alan usule ilişkin gereksinimlerin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

II. AİHS'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 6 ve 13. maddelerine atıfta bulunan başvuranlar, AİHS'nin 3. maddesine dayalı şikâyetleri ile ilgili iç hukuk yollarının etkili olmadığını ileri sürmektedir. AİHM, bu şikâyetin sadece AİHS'nin 13. maddesi açısından incelenmesine hükmetmektedir.

AİHM, sözkonusu şikâyetin AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve ayrıca başka bir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla, bu şikâyetin kabuledilebilir ilan edilmesi uygun olacaktır.

3. maddenin usul yönüyle ihlal edildiği tespitini dikkate alan AİHM, mevcut davada, bu hükmün ihlal edilip edilmediğinin ayrıca incelenmesine yer olmadığı kanaatine varmaktadır (bakınız, diğerleri arasından, *Dönmüş ve Kaplan*, ilgili bölüm, prg. 55, 31 Ocak 2008, ve *Ciğerhun Öner*, ilgili bölüm, prg. 121).

III. AİHS'NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 5. maddesine atıfta bulunan başvuranlar, gözaltı sürelerinin uzunluğundan, yasaya aykırı bir şekilde yakalandıklarından ve bunun için yeterli gerekçe bulunmadığından şikâyetçi olmaktadır.

Hükümet, bu konuda düşünce bildirmemektedir.

AİHM, başvuranların gözaltı sürelerinin 1 Mart 1999 tarihinde sona erdiğini ve ilgili şahısların başvurularını ancak 17 Aralık 2007 tarihinde sunduklarını tespit etmektedir. Dolayısıyla, bu şikâyet gecikmeli sunulduğundan AİHS'nin 35. maddesinin 1 ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmelidir.

IV. AİHS'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, AİHS'nin 6. maddesine atıfta bulunmakta ve gözaltı sırasında bir avukat yardımı almadıklarından ve isnat edilen suçlar hakkında bilgilendirilmediklerinden şikâyetçi olmaktadır. Başvuranlar, ayrıca savunmaları için yeterli süre tanınmadığını ve gerekli kolaylıkların sağlanmadığını iddia etmektedir.

Hükümet, bu konuda düşünce bildirmemektedir.

AİHM, başvuranlar hakkında terör örgütü PKK'ya yardım suçundan açılan ceza davasının, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 15 Nisan 1999 tarihinde verdiği beraat kararıyla son bulduğunu kaydetmektedir. Bu karar temyiz edilmediğinden, kesinleşmiş hüküm niteliği kazanmıştır.

Başvuranların bu şikâyeti 17 Aralık 2007 tarihinde AİHM'ne sunmaları dolayısıyla, bunun gecikmiş bir başvuru sayılması ve AİHS'nin 35. maddesinin 1 ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

V. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Şeyhmus Mete, gözaltı sırasında çalışamamasından, dükkânında oluşan hasardan ve sonuca bağlı olarak ortaya çıkan faaliyet kaybından dolayı uğradığını düşündüğü maddi zarar karşılığında 50.000 TL talep etmektedir.

Heybet Mete, sınavlara katılamadığı için eğitiminin aksamasından dolayı uğradığı maddi zarar karşılığında 5.000 TL talep etmektedir.

Zafer Koluman, gözaltına alınması nedeniyle işini kaybettiğini ileri sürmekte ve maddi tazminat olarak 10.000 TL talep etmektedir.

Nofa Koluman, gözaltı dolayısıyla uğradığını düşündüğü maddi zarar karşılığında 5.000 TL talep etmektedir.

Başvuranlar, ayrıca manevi tazminat olarak her biri için 25.000 TL (yaklaşık 11.173 Euro) talep etmektedir.

Hükümet, kanaatine göre, başvuranlar tarafından hiçbir şekilde kanıtlanamayan bu taleplere itiraz etmektedir.

AİHM, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında bir nedensellik bağı görememekte ve bu talepleri reddetmektedir (*Türkiye aleyhine Gülizar Tuncer davası*, n° 23708/05, prg. 51, 21 Eylül 2010). Buna karşın AİHM, manevi tazminat olarak başvuranların her birine 11.173 Euro ödenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar, ayrıca yargılama masraf ve giderlerinin geri ödenmesini talep etmektedir. Talepler aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

– AİHM önünde görülen yargılama masraf ve giderleri için, yani Diyarbakır Barosu tarafından belirlenen saat ücreti baremi üzerinden hesaplanan on sekiz saatlik çalışma karşılığında 9.400 TL (yaklaşık 4.172 Euro) ;

– Başvuru ve eklerinin hazırlanması için 4.400 TL (yaklaşık 1.953 Euro);

– Ulusal mahkemeler önünde görülen yargılama masraf ve giderleri için 2.750 TL (yaklaşık 1.220 Euro);

– AİHM ile bağlantı kurma ve yazışma masrafları için 3.500 TL (yaklaşık 1.553 Euro).

Başvuranlar, AİHM önünde kendilerini temsil etmesi amacıyla avukatlarıyla imzaladıkları, ancak içerisinde hiçbir tutarın belirtilmediği, bir avukatlık ücret sözleşmesi sunmaktadır.

Hükümet, bu taleplere itiraz etmektedir.

AİHM, yerleşik içtihadına göre, yalnızca gerçekliği ve gerekliliği ispat edilmiş makul tutardaki yargılama masraf ve giderlerinin ödenebileceğini hatırlatmaktadır (*Türkiye aleyhine Yağmurdereli davası*, n° 29590/96, prg. 75, 4 Haziran 2002). Mevcut davada, elindeki belgeleri ve yukarıdaki kıstasları dikkate alan AİHM, tüm masraf ve giderler için başvurulara ortaklaşa 5 000 Euro ödenmesinin makul olacağı kanaatine varmaktadır.

C. Gecikme faizi

AİHM, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklenerek belirlenmesini uygun görmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 3. ve 13. maddesine yönelik şikayetlerin *kabuledilebilir*, bunun dışında kalanların *kabuledilemez olduğu*;
2. AİHS'nin 3. maddesinin esas bakımından *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'nin 3. maddesinin usul bakımından *ihlal edildiğine*;
4. AİHS'nin 13. maddesi hakkındaki şikayetin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;
5. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından başvuruların her birine 11.173 (on bir bin yüz yetmiş üç) Euro manevi tazminat ve yargılama masraf ve giderleri için ortaklaşa 5.000 (beş bin) Euro *ödenmesine*;
- b) yukarıda belirtilen sürenin sona erdiği tarihten ödemenin yapılmasına kadar geçen süre için, sözkonusu meblağlara, Avrupa Merkez Bankası'nın anılan dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklemek suretiyle belirlenecek basit faiz *uygulanmasına*;
6. Adil tatmine ilişkin *diğer taleplerin reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 4 Ekim 2011 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.